

СПОСОБИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НЕЗАЙНЯТОМУ НАСЕЛЕННЮ СЛУЖБОЮ ЗАЙНЯТОСТІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**БОЯРЧУК А.В., ВИКЛАДАЧ,
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ**

У статті розглянуті основні напрямки працевлаштування безробітних громадян в Чернігівській області та надання їм пільг згідно оновленого Закону України «Про зайнятість населення». Аналізується стан ринку праці області, звертається увага на необхідність професійного навчання та перенавчання безробітних. Розглядаються шляхи реалізації регіональної програми організації та проведення оплачуваних громадських робіт для незайнятого населення з метою покращення їх фінансового становища.

In the articles considered basic directions of employment of unemployed citizens in the Chernihiv area and grant to them of privileges in obedience to the renewed Law of Ukraine "On employment of population". A market of labour of area condition is analysed, attention applies on the necessity of professional studies and retraining of unemployed persons. Directions of realization of the regional program of organization and realization of pay social works are examined for an unemployed population with the aim of improvement of them financial position.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток регіональної економіки потребує значного підвищення ефективності використання людського капіталу. Сучасний ринок праці Чернігівської області характеризується соціальним напруженням, яке пов'язано зі зниженням попиту на робочу силу, зростанням кількості безробітних, збільшенням кількості прихованого безробіття, невідповідності отриманих спеціальностей працівників із пропонованими вакансіями.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми розвитку ринку праці присвятили свої роботи такі національні вчені: О. Устенко, О. Амосов, С. Бандур, Д. Богиня, І. Бондар, В. Васильченко, М. Долішній, А. Колот, Г. Мостовий, В. Петюх, М. Шаленко, Л. Кривенко, Л. Шевченко та ін. Залишається актуальним вирішення проблем низької ефективної зайнятості населення, невідповідністю між попитом і пропозицією робочої сили, поганою соціальною захищеністю працівників, як в Чернігівській області, так і Україні.

Формулювання цілей статті. Розглянути напрямки працевлаштування безробітних громадян в Чернігівській області та надання їм пільг згідно оновленого Закону України «Про зайнятість населення», проаналізувати стан ринку праці області, та напрямки реалізації регіональної програми організації та проведення оплачуваних громадських робіт для незайнятого населення з метою покращення їх фінансового становища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Постійні зміни в економіці та політиці держави вимагають формування конкурентоспроможного ринку праці, який базуватиметься на міцних соціально-трудових відносинах.

Взагалі, людські ресурси - це специфічний і найважливіший з усіх видів економічних ресурсів. Вони є фактором економічного розвитку оскільки працівники, що мають певні професійні навички і знання та можуть використовувати їх у трудовому процесі. Вивчення людських ресурсів має велике значення для оцінки ринку праці та розробки соціально-економічної політики.

Пріоритетною передумовою успішного економічного розвитку країни є врахування інтересів людей, спрямованих на підвищення ефективності функціонування господарського механізму.

Особливого значення в наш час набуває грамотне узгодження соціально-економічних перетворень з врахуванням потреб і змінами в системі суспільних відносин. Важливим елементом під час змін є гнучкість і мобільність, постійна адаптація людей до нових умов економічного розвитку. Оскільки, саме людський капітал є складовою ринку праці, запорукою успішної економіки країни.

Отже, ринок праці - це сфера формування попиту і пропозиції на робочу силу, яка впливає на всі сфери економіки.

На даний момент в Чернігівській області і державі в цілому досить суперечливі відносини на ринку праці, оскільки кількість безробітних ще й досить значна, низький рівень мотивації праці на підприємствах, спостерігається значна плінність кадрів по окремим напрямках та безліч інших складових.

Безробітним громадянам регіону в пошуках роботи, перекваліфікації, навчанні допомагають центри зайнятості.

Так, у січні-грудні 2012 року на обліку в центрах зайнятості Чернігівської області перебувало 51,6 тис. незайнятих трудовою діяльністю громадян, що на 3,8% менше, ніж за цей період 2011 року (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка основних показників щодо надання
соціальних послуг незайнятим громадянам
по Чернігівській області за 2011- 2012 роки, тис. осіб**

Показники	2011 рік	2012 рік	2012 р. у % до 2011р.
Перебувало на обліку незайнятих громадян протягом періоду	53,7	51,6	96,1
Працевлаштовано	19,7	20,1	102,0
Проходили професійне навчання протягом року	5,1	5,3	103,9
Брали участь в оплачуваних громадських роботах протягом року	10,3	10,2	99,0
Охоплено профорієнтаційними послугами	110,0	94,0	85,5
Кількість наданих профорієнтаційних послуг	295,7	268,8	90,9

*Джерело: складено за даними головного управління статистики в Чернігівській області

За звітний період у банку даних обласної служби зайнятості налічувалося 28,3 тис. вакансій від 5,8 тис. роботодавців. За сприяння служби зайнятості укомплектовано 20,4 тис. вакансій (71,9% від загальної кількості вільних робочих місць). На початок січня 2013 року актуальними були 1,3 тис. вакансій, на кожен з яких претендувало 12 незайнятих осіб.

Протягом 2012 року за сприяння служби зайнятості отримали роботу 20,1 тис. незайнятих громадян. Зокрема, 1,7 тис. безробітних працевлаштовано на робочі місця, створені шляхом надання дотацій роботодавцям, та 525 громадян відкрили власну справу, отримавши виплату допомоги по безробіттю одноразово для організації підприємницької діяльності.

Професійне навчання та перенавчання безробітних організовується з урахуванням сучасних потреб ринку праці, вимог роботодавців до якості робочої сили та проведеної профорієнтаційної роботи. Так, протягом 2012 року отримували нові професії та підвищувало кваліфікацію 5340 громадян.

Також безробітні громадяни залучались (10,2 тис. осіб) до участі в оплачуваних громадських роботах. Вони в основному займалися благоустроєм населених пунктів, надавали допомогу особам похилого віку, ветеранам війни та праці, працювали у сільському та лісовому господарстві [2].

Цей досвід виявився позитивним, тому обласні центри

зайнятості розробили Програму організації та проведення у 2013 році оплачуваних громадських робіт для незайнятого населення.

В ній був визначений перелік видів оплачуваних громадських робіт, що матимуть суспільно корисну спрямованість, відповідатимуть потребам громади населених пунктів, надаватимуть додаткову соціальну підтримку та забезпечать тимчасову зайнятість осіб, які залишилися без роботи:

1. Упорядження меморіалів, пам'ятників, братських могил. Відновлення, ремонт та догляд пам'яток архітектури, історії та культури, заповідників.

2. Благоустрій та озеленення територій населених пунктів, об'єктів соціальної сфери, зон відпочинку і туризму, ліквідація сміттєзвалищ та снігових заметів у місті.

3. Прибирання та утримання в належному стані придорожніх смуг, вирубка чагарників уздовж доріг.

4. Відновлення та благоустрій природних водних джерел та водоймищ, русел річок.

5. Будівництво або ремонт об'єктів соціальної сфери.

6. Догляд за особами похилого віку та інвалідами, дітьми-сиротами, за хворими у закладах охорони здоров'я.

7. Ремонт приватних житлових будинків самотніх осіб, ветеранів війни, інвалідів, що проводяться за рішеннями органів місцевого самоврядування.

8. Участь у проведенні Всеукраїнського перепису населення.

9. Перебирання та розфасування овочів, заготівля лікарських рослин, продуктів харчування для навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, дитячих будинків, інших закладів соціальної сфери.

10. Робота в музеях та відновлення бібліотечного фонду в бібліотеках.

11. Робота з документацією в архівах, військовому комісаріаті, інших державних установах.

12. Робота з документацією з інформування населення про порядок отримання житлових субсидій, участь у соціологічних опитуваннях та інше.

13. Упорядкування територій населених пунктів з метою ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які визначені у встановленому порядку відповідно до діючого законодавства.

14. Тимчасові роботи на підприємствах за рахунок коштів роботодавців.

15. Інші загальнодоступні види трудової діяльності, які відповідають потребам громади.

Таким чином до активних форм сприяння зайнятості було залучено 35,6 тис. незайнятих громадян області (68,9% громадян на обліку).

Станом на 1 січня 2013 року на обліку в центрах зайнятості області перебувало 15 тис. осіб, рівень зареєстрованого безробіття становив 2,38% (в порівнянні з 2,44% 2012 р.).

Середній розмір допомоги з безробіття становив 972 грн., що дорівнює 84,7% законодавчо визначеного розміру мінімальної заробітної плати.

За сприяння державної служби зайнятості в січні було працевлаштовано 0,5 тис. мешканців області, які мали статус безробітного.

1 січня 2013 року набув чинності оновлений Закон України № 5067-VI «Про зайнятість населення» від 05 липня 2012 року [3].

В ньому зазначені «нові правила» на ринку праці, деякі з них перелічимо:

1) Послуги рекрутенгових компаній та кадрових агенств стануть безкоштовними для осіб, які втратили роботу. Тобто компаніям, які допомагають українцям працевлаштуватися заборонено брати плату за свої послуги з пересічних громадян. Їх роботу з підбору персоналу оплачуватимуть виключно компанії-працедавці.

2) Заборонено обмежувати вік кандидатів на вакансію. Оголошення про вакансії з вказанням віку та статі знаходитимуться поза законом. Якщо компанії порушать цю норму, то вони будуть змушені сплатити штраф в розмірі 10 мінімальних зарплат (з 1 січня 2013 р. її розмір складає 1147 грн.).

3) Розширений перелік категорій громадян, які мають додаткові гарантії в сприянні працевлаштуванню. Це стосується чоловіків, що мають дітей до 6 років; самотніх чоловіків, що мають дітей до 14 років або дітей-інвалідів. Відмова в наймі таких працівників працедавцем тягне за собою сплату ним штрафу в чотирихкратному розмірі мінімальної зарплати, встановленої на момент виявлення порушення.

4) Підвищення кваліфікації або отримання нової професії без вікових обмежень. Якщо людина старша 45 років і має 15-річний страховий стаж, то в неї є можливість отримати одноразовий ваучер для підвищення кваліфікації або отримання нової професії. Вартість ваучера не повинен перевищувати 10-кратного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

5) Захист прав працевлаштованих безробітних. Держава береться зацікавлювати підприємства працевлаштовувати безробітних. Підприємцю в даному випадку протягом року щомісячно компенсуються фактичні витрати у розмірі єдиного внеску на

загальнообов'язкове державне соціальне страхування. А, безробітні повинні будуть пропрацювати на цьому підприємстві не менше 2 років.

6) Реєстрація стажування в трудовій книжці. Держава дозволила студентам не лише стажуватися за майбутньою професією на підприємстві, але і вносити дані про нього в трудові книжки. Отже, таке стажування не лише враховуватиметься при загальному трудовому стажі співробітника, а також буде офіційним підтвердженням досвіду роботи.

7) Підвищений розмір максимальної допомоги з безробіття. Він складатиме чотири прожиткові мінімуми доходів громадян.

Висновки. З метою подолання диспропорцій на регіональному ринку праці та забезпечення економічного розвитку, доцільно запровадити наступну систему заходів:

— збільшення фінансових надходжень до служби зайнятості регіону;

— розширення сфери застосування праці за рахунок створення нових робочих місць через встановлення сприятливого інвестиційного клімату;

— удосконалення механізму формування, розміщення та виконання державного замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних і робітничих кадрів на основі даних про стан регіональних ринків праці;

— розробка та впровадження програм покращення демографічної ситуації в регіонах шляхом фінансової підтримки найбільш уразливих верст населення;

— реалізацію механізмів щодо працевлаштування випускників навчальних закладів шляхом розробки спеціальних програм.

Застосування цих заходів дозволить підвищити якість регіональної робочої сили, подолати регіональні диспропорції на ринку праці в Україні та істотно підвищити попит на робочу силу.

Література.

1. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012. №5067-VI / Верховна Рада України // Офіційний вісник України. – 2012 р.- № 63.-С.17.

2. Ринок праці-2013: Топ-7 нововведень закону "Про зайнятість населення". [Електронний ресурс] / Дарья Кириллова // ubr.ua. – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/kha/control/uk/publish/printable_article.jsessionid=C740B2A4B539438030D2CA64FDD9F343?art_id=33099.

3. В міському центрі зайнятості визначили основні напрямки оплачуваних громадських робіт [Електронний ресурс]/ Відділ зв'язків з громадськістю міської ради. - Режим доступу: <http://pik.cn.ua/print/1842/>.